

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI VA BU JARAYONNING TA'LIMDAGI AHAMIYATI

Ortiqova Nilufar Erkin qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14180339>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish usullari va bu jarayonning ta'limdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarish – ularning mustaqil fikrlashi, muammolarni hal qilishda yangicha yondashuvlarni o'rganishi, shaxsiy o'sish va rivojlanishlari uchun muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, maqolada kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar va innovatsion metodlarning roli, ayniqsa, rasm, ertak, kreativ topshiriqlar orqali o'quvchilarni ijodkorlikka o'rgatish usullari yoritiladi. Ushbu jarayonda o'qituvchi va otalarning hamkorligi va ijtimoiy muhitning o'rni ham muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi.

Tayanch so'zlar: Kreativ qobiliyat, boshlang'ich sinf o'quvchilari, pedagogik metodlar, ijodiy fikrlash, mustaqil fikrlash, ta'lim metodikasi, innovatsion yondashuv, rasm va ertak metodikasi, ijtimoiy muhit.

Bugungi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ijtimoiy-pedagogik vazifa hisoblanadi. Kreativlik o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va o'quv jarayonidagi muvaffaqiyatlarida muhim o'rin tutadi. O'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish uchun o'qituvchilar quyidagi zamonaviy yondashuv va usullardan foydalanishi mumkin:

1. Loyiha va muammoli ta'lim texnologiyalari - Bu usullar orqali o'quvchilar mustaqil ravishda muammolarni hal qilish, o'z tasavvur va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantiradilar. Masalan, loyiha asosidagi ta'limda o'quvchilar guruhlarda ishlash orqali turli mavzularni tahlil qilishadi va yangi g'oyalarni sinovdan o'tkazishadi
2. Interfaol mashg'ulotlar va o'yinlar - O'quvchilarni kreativlikka o'rgatish uchun turli interfaol o'yinlar va tasviriy san'at mashg'ulotlari samarali hisoblanadi. Bu usullar orqali ularning qiziqishini oshirish va ijodiy tafakkurini qo'llab-quvvatlash mumkin. Bunga ertaklar, rasm chizish yoki rolli o'yinlar kiradi
3. O'qituvchining pedagogik qo'llab-quvvatlashi - O'qituvchilar o'zlariga ishonch va ijodiy fikrlashni qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarga ilhom berishi lozim. O'qituvchi bolalarning mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlab, ularga yangi g'oyalar yaratishda erkinlik berishi zarur.

Hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishda zamonaviy va interaktiv usullar keng qo'llanilmoqda. Bu jarayonda o'qituvchilar o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olib, ularni yanada rivojlantirishga harakat qilishlari kerak. Ayniqsa, kichik yoshdagi o'quvchilar uchun turli amaliy mashg'ulotlar, loyihalar va o'yin metodlarini qo'llash samarali natijalar beradi.

O'quvchilarning ijodiy salohiyatini shakllantirish uchun ayniqsa rasm chizish, hikoya qilish, voqealar yaratish kabi faoliyatlar yordam beradi. Masalan, rasm orqali o'z fikrini ifoda etish o'quvchilarni o'zlariga ishontirishga, yangi fikrlarni amalga oshirishga undaydi. Yana bir samarali usul esa, ertaklar asosida yangi g'oyalarni yaratishga undovchi mashqlarni o'tkazishdir. Bu usul bolalarda tasavvur va obrazlar orqali fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, PIRLS kabi xalqaro dasturlar orqali tanishtirish ham bolalarda innovatsion fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda katta yordam beradi, chunki bu dastur matnli tahlil va yangi ma'lumotlar orqali o'quvchilarni turli holatlarni tushunishga o'rgatadi.

Oilaviy muhit ham ijodiy rivojlanishga ta'sir qiladi. Ota-onalar o'z farzandlarida ijodkorlikni rivojlantirish uchun uyda yaratadigan shart-sharoitlar, masalan, mustaqil loyihalarni rag'batlantirish, turli ijodiy mashg'ulotlarni qo'llab-quvvatlash kabi usullar o'quvchilarning kelajakda kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam beradi.

Kreativ qobiliyat shaxsning yangi, original yechimlarni topish va yaratish qobiliyati bo'lib, o'quvchilarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishida katta o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish o'quv jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Bu qobiliyat o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga va o'rganish jarayoniga qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Pedagogik usullar:

Rasmlar orqali o'rgatish: Rasmlar orqali tasavvur qilish va fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini o'stirishda samarali hisoblanadi.

Ertaklar orqali kreativlikni shakllantirish: Ertaklarni o'qish va ularni o'z nuqtai nazaridan qayta so'zlash orqali o'quvchilar mustaqil fikrlashni o'rganadilar.

Kreativ topshiriqlar: O'quvchilarga ochiq javobli savollar berish, hayotiy muammolarga kreativ yechimlar topish kabi topshiriqlar ijodiy fikrlashni kuchaytiradi.

Empatiya dizayn tafakkuri (EDT) – Bu metod o'quvchilarning hissiy ehtiyojlarini hisobga olib, ularni qiziqtirgan mavzularni o'rganishga jalb etish orqali kreativ fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Psixologik xavfsizlik – O'quvchilarni xatolaridan o'rganishga undaydigan, tanqid qo'rquvini kamaytiradigan xavfsiz muhitni yaratish, bu orqali ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarish uchun zarur.

Iterativ ta'lim (qayta-qayta o'rganish) – O'quvchilarning ijodiy fikrini rivojlantirish uchun yangicha yechimlarni topish va o'zgartirishga imkon beruvchi metod bo'lib, bu yondashuv o'zgarish va moslashuvni o'rganishga ko'maklashadi.

Fanlararo o'qitish – Ijodiy fikrlashni kuchaytirish uchun fanlararo ta'lim berish, masalan, san'atni matematika yoki texnologiya fanlari bilan bog'lash orqali o'quvchilarga ko'p qirralik qobiliyatlarini rivojlantirish.

Ochiq savollar va amaliy tajriba – O'quvchilarni kengaytiruvchi topshiriqlar, masalan, bir nechta yechim talab qiluvchi masalalar yoki voqealarni tasvirlash kabi amaliy faoliyatlar orqali ijodiy fikrlashni rag'batlantirish.

O'sish tafakkuri va xatolardan qo'rqmaslik – O'quvchilarni xatolarni o'rganish jarayonining bir qismi sifatida qabul qilishga undash, bu esa ularni yangicha va kutilmagan yondashuvlarni izlashga rag'batlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ va innovatsion qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni o'zgacha fikrlashga o'rgatish ta'lim sohasida muhim o'rin tutmoqda. Ayniqsa, texnologiyalar bilan ishlash qobiliyati, muammolarni hal qilish, ijodkorlik, tanqidiy va analitik fikrlash kabi qobiliyatlar zamonaviy jamiyatda talab qilinadigan asosiy ko'nikmalar sirasiga kiradi.

1. **Texnologiyalar bilan ishlash:** Zamonaviy ta'lim jarayonida texnologiyalar bilan tanishish va ularni samarali qo'llash o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim

omildir. Shu bois, raqamli savodxonlik va texnologik vositalar bilan ishlash qobiliyati bugungi kunda har qachongidan ham dolzarbroq.

2. **Muammolarni hal qilish va kreativ yondashuv:** Muammolarni turli yo‘llar bilan hal qilish ko‘nikmasi o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular qaror qabul qilishda turli yondashuvlarni sinab ko‘rish, o‘z fikrlarini o‘zgacha ifoda qilishni o‘rganadilar. Bu o‘quvchilarni kelgusida murakkab muammolar bilan ishlashga tayyorlaydi.

3. **Tanqidiy va analitik fikrlash:** Tanqidiy fikrlash qobiliyati o‘quvchilarning o‘z atrofidagi muhitga sinchkovlik bilan qarashiga yordam beradi. Bu, shuningdek, ularning qarorlarida asosli yondashuv va puxtalikka erishishida muhim rol o‘ynaydi.

4. **Jamoaviy ish qobiliyati va kommunikatsiya ko‘nikmalari:** O‘quvchilarda jamoa bilan ishlash ko‘nikmasini shakllantirish ularning ijtimoiy va emosional qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu esa kelajakda boshqa odamlar bilan samarali muloqot qilish va jamoa sifatida ishlashda katta ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqola boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirishning zamonaviy va samarali usullarini yoritishga qaratilgan. Xulosa qilib aytganda, kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida o‘quvchilarning yosh xususiyatlari va individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda ta‘lim metodlarini qo‘llash zarurligi ta‘kidlanadi. Rasm chizish, hikoya yaratish va ertaklar orqali tasavvur qilish kabi usullar o‘quvchilarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, PIRLS kabi xalqaro dasturlar bilan tanishish ham bolalarda tahliliy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi. Oilaviy muhit va ota-onalar tomonidan yaratilgan ijodiy sharoitlar esa bolalarning mustaqil va innovatsion fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Maqolada keltirilgan usullar va yondashuvlar boshlang‘ich ta‘lim jarayonida kreativ qobiliyatlarni shakllantirishning dolzarb ekanligini ko‘rsatadi.

References:

1. I.S. Khotamov, M.K. Olimov. Kreativ fikrlash, uslubiy qo‘lanma. -Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot matbaa uyi , 2021
2. Samiyeva Sh.X., Narzulloyeva F.F. Kreativ fikrlash (Darslik)- Buxoro 2022
3. Berdyaev N.A. Ijodkorlikning ma‘nosi // Ijod, madaniyat va san‘at falsafasi. - M .: San‘at, 2010 yil
4. Drujinin, V.N. Umumiy qobiliyatlar psixologiyasi [Matn] / V.N. Drujinin. 3- nashr. - SPb .: Piter, 2008
5. Epiphany, D.B. Ijodiy qobiliyatlar psixologiyasi [Matn] / D.B
6. veb-sayt: <https://avlod.media/uz/siz-kreativ-fikrlaysizmi/>